

ЗМІСТ ТА ОБСЯГ ПОНЯТТЯ «КОРУПЦІЙНЕ КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ» У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ

УДК 343.35

Постановка проблеми. Незважаючи на те, що у 2014 році відбулося досить серйозна зміна нормативної регламентації кримінальної відповідальності за вчинення корупційних злочинів, поява їх власне кримінально-правового розуміння, ситуація із практичним подоланням корупційних проявів, на превеликий жаль, істотно не змінилася. Не додають оптимізму й статистичні показники, яскравим прикладом аналізу яких стала публікація проф. Миколи Хавронюка. Крім очевидних проблем «із цифрами», у публікації піднімається питання й стосовно визначення обсягу поняття «корупційне кримінальне правопорушення». Так, зокрема зазначається, що саме слідчі Національної поліції і ДБР розслідують всі кримінальні правопорушення, які лише через неухважність законодавця не віднесено до корупційних. Йдеться про порушення порядку фінансування політичної партії, передвиборчої агітації чи агітації референдуму, підкуп виборця чи учасника референдуму, члена виборчої комісії чи комісії з референдуму, а також контрабанду, порушення прав інтелектуальної власності, продаж гуманітарної допомоги, протиправне заволодіння майном підприємства, незаконне видобування корисних копалин, незаконне полювання, торгівлю людьми, сутенерство, незаконні дії щодо усиновлення, незаконне переправлення осіб через державний кордон України і десятки інших, – якщо вони вчинені службовими особами з використанням свого службового становища [1].

Поняття «корупційного злочину», а згодом і «корупційного кримінального правопорушення» з'явилося у тексті КК у 2014 році, протягом останніх років зазнавало неодноразових змін, аналізувалося у спеціальній літературі, і, як очікувалося, повинно було б бути вже більш-менш усталеним майже як за 10 років пра-

возастосовного використання. Однак, як бачимо – цього не сталося. І у доктрині кримінального права, і у правозастосовній практиці залишилися невіршені проблеми, пов'язані саме із змістом та обсягом поняття «корупційне кримінальне правопорушення».

Стан дослідження проблеми. У науці кримінального права наявні низка робіт, присвячених безпосередньо поняттю «корупційного злочину/кримінального правопорушення», які побачили світ і до внесення відповідних змін до КК України у 2014 році, й після. Враховуючи це, зрозуміло, що роботи, виконані до 2014 року містили наукові результати, які були більш «вільними» у своїй інтерпретації досліджуваного поняття і стосувалися, здебільшого, спроб запропонувати відповідне визначення. Так, наприклад, М.І. Мельник визначав корупційні злочини як злочини, які полягають у неправомірному використанні (зловживанні) посадовими особами органів державної влади або органів місцевого самоврядування наданої їм влади або свого посадового становища в особистих інтересах або інтересах третіх осіб [2, с.128]. Автори з Національної академії прокуратури дещо пізніше, але також до 2014 року, визначали корупційний злочин як передбачене в Особливій частині Кримінального кодексу України суспільно небезпечне діяння, які містить ознаки корупції та корупційного правопорушення [3, с.33]. Звісно, що ключовими ознаками при визначенні поняття корупційного злочину були ознаки корупції, закріплені у міжнародних актах та чинному на той час регулятивному законодавстві та поняття злочину, яке визначалося безпосередньо у КК України.

Після введення до КК України поняття корупційного злочину у примітці до ст. 45 КК України, наукові дискусії змінили свій акцент на аналізі обґрунтованості визначення відповідного поняття у спосіб вичерпного переліку належних до корупційних складів злочинів; концентрувалися на самому, визначеному законодавцем, переліку, на його доповненні або, навпаки, скороченні. Лейтмотивом дискусій останніх років щодо поняття корупційного кримінального правопорушення, може стати така цитата: формулювання дефініції корупційних злочинів через надання їх вичерпного переліку не розкриває дійсного змісту цього поняття,

його специфічних і типових ознак; замість цього застосовується визначення через таке розкриття значення певного терміна, яке замінює опис властивостей об'єкта. Отже, можна дійти висновку, що норма-дефініція, закріплена у примітці до ст. 45 КК, не здатна визначати напрями подальших законодавчих змін у сфері кримінально-правової боротьби з корупційними злочинами та відображати повною мірою суспільну небезпечність злочинів, вона лише a posteriori констатує факт віднесення законодавцем тих чи інших злочинів до категорії корупційних [4, с.303].

Питання визначення поняття корупційного кримінального правопорушення та його видів присвятили свої роботи такі відомі вчені-криміналісти, як М.О. Акімов, В.В. Березнер, А.А. Вознюк, О.П. Горпинюк, Ю.А. Дорохіна, О.Ф. Пасєка, А.С. Політова, В.М. Трепак, М.І. Хавронюк, О.М. Шармар. Наукові результати цих та багатьох інших дослідників стали теоретичним фундаментом висновків, наведених у цій статті.

Мета цієї статті полягає в узагальненні наукових позицій стосовно змісту та обсягу поняття корупційне кримінальне правопорушення та визначення на цій основі авторської дефініції відповідного поняття.

Результати дослідження. Не повторюючи визначення корупційного кримінального правопорушення, наведеного у примітці до ст. 45 КК України, нагадаємо, що при його формулюванні, законодавець використав метод вичерпного переліку. Враховуючи це, вчені, які досліджували проблему визначення поняття корупційного кримінального правопорушення зосередили свою увагу на двох основних аспектах: критиці способу визначення та корегуванні переліку корупційних кримінальних правопорушень. Критиці зазнає навіть розташування відповідного положення у структурі КК України. Так, О.П. Горпинюк зазначає, що виникає питання щодо доцільності поміщення цього визначення до примітки у ст. 45 КК України. На перший погляд стає зрозуміло, що законодавець помістив зазначене визначення з огляду на те, що у цій статті вперше згадується поняття корупційних злочинів. Відомо, що законодавцем встановлені певні обмеження щодо звільнення від відповідальності, покарання, подальшого його

відбування, погашення судимості за вчинення зазначених посягань. Однак, як видається, доцільніше визначити таке поняття у примітці до статті, яку віднесено до переліку корупційних злочинів, а найоптимальнішим варіантом вбачається, що місце такому визначенню у розділі XVII КК України «Злочини у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг» [5, с.276]. Не можемо погодитися із авторкою у такій позиції, адже визначення поняття у якому-небудь розділі Особливої частини КК буде стосуватися лише положень цього розділу, а поняття корупційного кримінального правопорушення охоплює посягання, які розташовані у різних структурних частинах Особливої частини КК. Тому розташування поняття у Загальній частині кодексу цілком виправдане.

Спосіб вичерпного переліку, на думку вчених, не є вдалим способом визначення відповідного поняття. Так, О.Ф. Пасека відзначив, що законодавець у примітці до згаданої статті КК України не наводить визначення цього поняття, а лише перераховує ті склади злочинів, які відносяться до категорії «корупційних»... Відповідно визначити характерні ознаки саме корупційних злочинів з положень КК не видається можливим... [6, с.159] О.К. Марін відзначив, що корупційним є кримінальне правопорушення, яке вчиняється службовою особою або особою, яка надає публічні послуги з використанням можливостей свого спеціального статусу з метою одержання неправомірної вигоди – а таких у КК України близько 100 посягань. Зрозуміло, що застосувати правообмеження, які передбачені КК України щодо корупційних кримінальних правопорушень, можна лише і виключно враховуючи положення примітки до ст. 45. Однак це не природно і, очевидно, не дасть очікуваних результатів – оскільки порушує природу речей – однорідні посягання мають різний правовий статус. Крім того, враховуючи наведене, необхідно очікувати змін до вказаної примітки (а вони вже були – три, як мінімум), а отже, й відстежувати чинну редакцію закону, й вирішувати проблеми дії закону у часі, що так само є достатньо важливим [7, с.224]. Тим самим автор, як видається, також негативно оцінює обраний законодавцем спосіб визначення відповідного поняття.

А.В. Савченко констатує факт використання такого способу визначення поняття, зазначаючи, що законодавче визначення корупційних злочинів дається не в контексті їх широкого опису з розкриттям специфічних ознак, а шляхом перерахування конкретних статей КК України, в яких встановлена відповідальність за вчинення таких суспільно небезпечних посягань [8, с.15]. Щоправда автор надалі у тексті пропонує типові ознаки корупційного злочину та його визначення, що свідчить про підтримку ним підходу щодо потреби визначення поняття корупційного кримінального правопорушення не шляхом вичерпного переліку таких, а за допомогою використання ознак відповідного поняття.

Вагому увагу вчені-криміналісти приділяють аналізу переліку корупційних кримінальних правопорушень, викладених у примітці до ст. 45 КК України, піддаючи цей перелік різноплановій критиці. Так, А.А. Вознюк цілком справедливо зазначив, що Розміщений у примітці до ст. 45 КК України перелік корупційних правопорушень має низку суттєвих вад, пов'язаних з одного боку, з тим, що він не охоплює всіх кримінальних правопорушень, які належать до корупційних, а з іншого – містить окремі кримінальні правопорушення, які не слід вважати корупційними [9, с.29-30]. О.Ф. Пасека у одній зі своїх праць також резюмував, що слід відзначити недосконалість положень чинного кримінального законодавства щодо визначення переліку корупційних злочинів, що у свою чергу викликає потребу в його уточненні, і, безумовно, доповненні [6, с.159]. Крім того В.М. Трепак також помітив, що Існує невідповідність між переліком злочинів, які ст. 45 Кримінального кодексу визначені як корупційні, та закріпленим у Законі поняттям «корупційне правопорушення, за яке передбачено кримінальну відповідальність». Так, деякі корупційні злочини не є корупційними правопорушеннями у розумінні Закону і, навпаки, частина корупційних правопорушень, за які передбачена кримінальна відповідальність, не визнано корупційними злочинами КК України... [10, с.52-53]

Основними векторами, на які спрямовані наукові результати висвітлених у спеціальній літературі досліджень, є три: 1) доповнення, розширення переліку визначених у примітці до ст. 45 пере-

ліку корупційних кримінальних правопорушень; 2) скорочення, звуження такого переліку.

Якщо аналізувати роботи, присвячені розширенню відповідного переліку, то із різним ступенем обґрунтованості, до цього пропонують включити:

- низку статей про суспільно небезпечні діяння у сфері господарської діяльності. Йдеться, зокрема, про ст. 206 «Протидія законній господарській діяльності», 206-2 «Протиправне заволодіння майном підприємства, установи, організації» та 211 «Видання нормативно-правових актів, що зменшують надходження до бюджету або збільшують витрати бюджету всупереч закону». Кожне з цих посягань або може бути вчинене лише спеціальним суб'єктом (службовою особою), або його вчинення службовою особою з використанням службового становища є особливо кваліфікуючою ознакою складу злочину. Крім того, Доцільно також згадати і ст. 209 «Легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом», тим більше, що подібні протиправні дії є корупційними злочинами згідно Конвенції ООН проти корупції 2003 року. Наша держава, ратифікувавши цей міжнародно-правовий акт, не тільки взяла на себе відповідні зобов'язання – згідно ст. 9 Конституції України згаданої конвенції є частиною вітчизняного законодавства [11, с.19];

- убачається обґрунтованою потреба у розширенні переліку корупційних злочинів шляхом доповнення примітки до ст. 45 КК України статтями двох зазначених вище розділів Особливої частини, а саме ст. ст. 201 та 201-1, 205-1, 206-2, 218-1, 222-1, а також ст. 355 «Примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань». Правомірність цього додаткового переліку ґрунтується на тому, що вчинення даних діянь (крім останнього) службовою особою з використанням службового становища виступає їх конститутивною (кваліфікуючою, особливо кваліфікуючою) ознакою. Що ж до діяння, передбаченого ст. 355 КК України, то його характер явно свідчить, що службова особа при його вчиненні явно діє всупереч інтересам служби, використовуючи при цьому надані їй владу та повноваження з метою незаконного збагачення, та з корисливих мотивів, що цілком від-

повідас визначенню корупції [12, с.13-14];- до цього переліку слід також додати статті, які передбачають злочини, що можуть бути вчиненні службовими особами з корисливою метою чи з корисливих мотивів, чи в інших особистих інтересах, чи інтересах третіх осіб і підпадатимуть під поняття неправомірної вигоди. До таких можна віднести посягання, які містять перелічені ознаки, а саме: ст.ст. 157, 158, 159, 171, 172, 211, 219, 221-1, 223-2, 232, 232-1, 238, 253, 365 тощо [5, с.277];

- примітку ст. 45 КК України викласти у такій редакції: «Корупційними злочинами відповідно до цього Кодексу вважаються злочини, передбачені статтями 191, 262, 308, 312, 313, 320, 357, 371, 372, ч.1 ст. 373, 375, ч.2 ст. 376, 410, у випадку вчинення їх шляхом зловживання службовим становищем, а також злочини, передбачені статтями 209, 210, 354, 364, 364-1, 365-2, 366-1, 368-369-2 цього Кодексу» [13, с.173];

- у разі, якщо законодавець як основну ознаку корупційного злочину врахував суб'єкт злочину, то не зрозуміло, чому до таких злочинів не віднесено інші суспільно небезпечні діяння, які вчиняються особами, зазначеними у ст. 3 Закону «Про запобігання корупції» (наприклад, ч.2 ст. 189, ст. 375 КК України тощо). Якщо ж припустити, що основоположним критерієм виступає мета – одержання неправомірної вигоди, то корупційними слід було визнати й інші злочини, пов'язані з одержанням неправомірної вигоди (наприклад, ст. 160, 369-3) [6, с.161];

- Кримінальним кодексом не визнано як корупційні злочини, хоча вони й можуть вчинятися в корисливих цілях суб'єктами, на яких поширюється Закон України «Про запобігання корупції», шляхом зловживання службовими повноваженнями, наступні діяння: порушення таємниці листування, телефонних розмов, телеграфної чи іншої кореспонденції, що передаються засобами зв'язку або через комп'ютер (ст. 163 КК України); розголошення таємниці усиновлення (ст. 168 КК України); порушення недоторканості приватного життя (ст. 182 КК України) та ряд інших [10, с.53].

Інший вектор розвитку переліку корупційних кримінальних правопорушень – його звуження. Так, результатами наукових до-

сліджень стали наступні пропозиції з виключення посягань з примітки до ст. 45 КК України:

- певні діяння, що входять до першої групи корупційних злочинів (діяння, передбачені ст. ст. 262, 308, 312, 320, 410 КК України), чинні міжнародні правові акти не відносять до таких [14, с.97];

- не всі статті КК України, які згідно примітки до ст. 45 КК України визнаються корупційними злочинами, підпадають під дане твердження. Зокрема, особа, яку підкупають, та суб'єкт вчинення злочину статті 354 КК України не зазначені у частині першій ст. 3 Закону України «Про запобігання корупції», що суперечить обов'язковим ознакам законодавчо закріплену поняття «корупція». Злочин, передбачений ст. 210 КК України, не відповідає поняття «корупція» з об'єктивної сторони вчинення злочину [15, с.158];

- не досить обґрунтованим видається віднесення до корупційних злочинів діянь, передбачених статтями 191, 262, 308, 312, 357 та 410 КК України. У даному випадку важко не помітити, що ключовою ознакою при віднесенні їх до корупційних ста не характері діяння, а лише наявність у тій чи іншій нормі такої кваліфікуючої ознаки, як вчинення цього діяння шляхом зловживання службовою особою своїм службовим становищем [6, 159-161];

- всупереч примітці до ст. 45 КК, не можуть бути визнані корупційними злочинами, наприклад, незаконне збагачення (адже ознакою складу злочину, передбаченого ст. 368-5, не є ані зловживання, ані неправомірна вигода), нецільове використання бюджетних коштів (адже ознакою складу злочину, передбаченого ст. 210 КК, не є неправомірна вигода), та порушення правил посіву або вирощування снотворного маку чи конопель, або правил обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів (адже ознакою складу злочину, передбаченого ч.2 ст.320, не є зловживання). Тому не є корупцією ані непотизм, ані лобізм, ані конфлікт інтересів, ані привласнення чужого тощо [16, с.122-123];

- заволодіння службовою особою документами, штампами, печатками, тим більше їх пошкодження не завжди відбувається з

метою одержання неправомірної вигоди у ст. 357 КК, а й в інших особистих інтересах, які можуть не передбачати мети одержання неправомірної вигоди, а за її відсутності злочин не може бути корупційним [17, с.89].

Звісно, не зі всіма наведеними пропозиціями можна погодитись, однак більшість з них виглядають цілком обґрунтованими.

Зрозуміло, що перелік корупційних кримінальних правопорушень, а він виступає у даному випадку обсягом поняття «корупційне кримінальне правопорушення», безпосередньо залежить від змісту цього поняття. У науці кримінального права з приводу формулювання змісту поняття корупційного кримінального правопорушення висловлювалися певні скептичні міркування. Наприклад, про те, що аналіз антикорупційних конвенцій свідчить про складність і фактичну неможливість встановлення єдиного для всіх держав та міжнародних спільнот визначення корупційного злочину та переліку корупційних злочинів [18, с.48]. Або ж стверджувалося, що відсутність єдиного узагальнюючого поняття «корупційного злочину», на думку окремих дослідників, є виправданим кроком, з огляду на неможливість адаптування та поширення певного тлумачення такого поняття на обмежене коло діянь. Дослідники вказують на те, що неможливо робити настільки узагальнену правову конструкцію, яка би відображала абсолютно всі прояви (ознаки) корупції, а тому застосування такого, певною мірою оригінального, підходу до виокремлення діянь, які є корупційними, є абсолютно логічними [14, с.97]. Проте, незважаючи на неодноразово помічену складність формулювання відповідного поняття, видається, що визначити його у сучасних правових умовах досить нескладно.

У цьому контексті продуктивними видаються спроби визначити поняття корупційне кримінальне правопорушення із використанням певної сукупності ознак, які характеризують два поняття, які його змістовно складають: «корупція» та «кримінальне правопорушення». Обидва ці поняття є нормативно визначені: Закон України «Про запобігання корупції» та ст. 11 КК України містять відповідні дефініції. Тому достатньо обґрунтованим виглядає синтетичний підхід, запропонований А.В. Савченком,

який по суті полягає у об'єднанні у визначенні поняття «корупційне кримінальне правопорушення» нормативно визначених ознак його складових понять. Автор визначає його так: це передбачені виключно КК України, суспільно небезпечні та карані умисні діяння, що містять ознаки корупції та вчиняються спеціальним суб'єктом [8, с.17].

Такий самий спосіб визначення пропонує й М.І. Хавронюк, формулюючи дефініцію із урахуванням положень проекту КК України у дещо прогностичному стилі. Так, автор зазначив, що як впливає зі ст. 1 Закону України «Про запобігання корупції», корупційні кримінальні правопорушення мають дві обов'язкові ознаки, які відрізняють їх від суміжних правопорушень. Перша з них стосується способу вчинення, а друге – предмета чи засобу кримінального правопорушення: 1) зловживання (тобто використання влади службових повноважень, професійних обов'язків і пов'язаних з ними можливостей на шкоду правомірним інтересам іншого суб'єкта права) або вплив на службову особу з метою схилити її до зловживання; 2) неправомірна вигода (це грошові кошти чи інше майно (річ), перевага, пільга, послуга, нематеріальний актив або вигода немайнового характеру, які особа без законних на те підстав: а) набуває шляхом зловживання, б) одержує, просить чи вимагає за вчинення в інтересах іншої особи шляхом зловживання дії чи бездіяльності, або в) пропонує чи надає іншій особі, щоби вона вчинила шляхом зловживання дію чи бездіяльність) [16, с.121-122].

Наступним питанням є те, чи варто визначати поняття корупційного кримінального правопорушення саме так безпосередньо у тексті КК України і таким чином відмовитись від переліку відповідних посягань, поклавши обов'язок обґрунтувати віднесення того чи іншого посягання до корупційних на орган правозастосування. Враховуючи сучасний стан протидії корупції, повна реалізація такого підходу видається не виправданою. Справ у тому, що законодавець, як видається, спеціально використав прийом вичерпного переліку корупційних правопорушень обмежуючи при цьому угляд правозастосовувача. Крім того, варто підтримати й підхід, який полягає у тому, що термін «корупційне криміналь-

не правопорушення» в КК України не має власного кримінально-правового навантаження та виконує суто інструментальну функцію [19, с.127].

Висновок. Пропонуючи розв'язання проблеми визначення корупційного кримінального правопорушення у тексті КК України, ми вважаємо необхідним підтримати поділ усіх правопорушень, які належать до цієї категорії, на дві групи. Так, В.М. Куц вдало підмітив, що класифікацію корупційних злочинів необхідно почати з розподілу їх на дві групи: 1) корупційні злочини у вузькому (власному) сенсі; 2) корупційні злочини у широкому значенні. До перших належать злочини, наведені у Розділі XVII Особливої частини КК України... До другої групи належать всі інші корупційні злочини, розосереджені по інших розділах Особливої частини КК України [3, с.35-36]. Такий самий поділ, по суті, використано й у чинній редакції примітки до ст. 45 КК України. Там також міститься перелік «безумовно корупційних кримінальних правопорушень»: ст. ст. 210, 354, 364, 364-1, 365-2, 368-369-2 КК та корупційних кримінальних правопорушень, які належать до них «за умови їх вчинення шляхом зловживання службовим становищем»: ст. ст. 191, 262, 308, 312, 313, 320, 357, 410 КК.

Ми пропонуємо залишити у визначенні перелік «безумовно корупційних» кримінальних правопорушень, конститутивними ознаками складів яких є ознаки корупційних посягань: зловживання службовим становищем у широкому смислі та наявність неправомірно вигоди як мети, предмету чи засобу вчинення правопорушення. Із чинної редакції такого переліку варто виключити ст. 210 КК України. Однак це не означатиме, що діяння, яке підпадає під цю кримінально-правову заборону, не може бути корупційним. Його варто розглядати у контексті другої групи посягань – корупційних «під умовою». Формулюючи визначення цієї групи, видається варто відмовитись від вичерпного переліку, навівши у нормативному положенні ознаки фактичного складу посягання.

Так, практично всі застереження щодо потреби розширення переліку корупційних правопорушень пов'язані із тим, що КК містить й інші склади, які можуть мати своїми ознаками «злов-

живання службовим становищем» та «неправомірну вигоду» як своєрідні індикатори, що вказують на їх корупційний характер. Взагалі, аналіз чинної редакції примітки до ст. 45 у частині переліку «умовно» корупційних правопорушень, дає підстави для висновку, що вони опинилися у цьому переліку лише тому, що у їх складі міститься термінологічний зворот «зловживання службовим становищем». Натомість у КК України є ще досить велика кількість посягань, які вчиняються «із використанням службового становища...». При цьому змістовно ці словосполучення не відрізняються одне від одного і позначають по суті зв'язок вчиненого із можливостями спеціального суб'єкта, що і є характерним для корупції. Таких складів КК налічує понад 20. Крім того, описаний зв'язок у окремих нормах може бути описаний і без використання наведених словосполучень, лише вказівкою на спеціального суб'єкта.

Щодо «неправомірної вигоди» і її ролі як предмета, мети або засобу вчинення кримінального правопорушення, відсутність вказівки на цю ознаку у юридичному складі зовсім не означає відсутність її у складі фактичному. Враховуючи наведене, встановити і навести у тексті дефініції корупційного кримінального правопорушення вичерпний та повний перелік таких правопорушень «у разі їх вчинення...» чи за інших умов – не видається можливим. Саме тому, друга частина визначення повинна містити ознаки «корупційності правопорушення», віддаючи таки потребу обґрунтування віднесення фактично вчиненого до корупційного кримінального правопорушення у кінцевому рахунку судові.

Абзац перший примітки до ст. 45 у цьому разі міг би бути викладений у такій редакції: «Корупційними кримінальними правопорушеннями відповідно до цього Кодексу вважаються кримінальні правопорушення, передбачені статтями 354, 364, 364-1, 365-2, 368 – 369-2 цього Кодексу, а також кримінальні правопорушення, передбачені іншими статтями Кодексу, у разі вчинення їх шляхом використання службового становища з метою одержання неправомірної вигоди або надання такої вигоди іншій особі, щоб вона неправомірно використала своє службове становище».

1. Хавронюк М.І. Цифри (НЕ) брешуть, або боротьба з корупцією за даними статистики. Центр політико-правових реформ. Київ, 2023.

URL: <https://pravo.org.ua/blogs/strong-tsyfry-ne-breshut-abo-borotba-z-koruptsiyeyu-za-danymy-statystyky-strong/> (дата звернення 07.08.2023).

2. Мельник М.І. Корупційні злочини: сутність і поняття. *Право України*. 2000. №11. С.126-130.
3. Куц В., Триньова Я. Поняття корупційних злочинів та їх види. *Вісник Національної академії прокуратури*. 2012 №4. С.32-36.
4. Оробець К.М. Деякі проблеми криміналізації та декриміналізації корупційних злочинів у контексті аксіологічного підходу. *Порівняльно-аналітичне правознавство*. 2018. №5 С.302-304.
5. Горпинюк О.П. Деякі шляхи вдосконалення кримінально-правових норм про корупційні злочини та інші посягання, пов'язані зі службовим зловживанням. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична*. 2016. №2. С.275-282.
6. Пасєка О.Ф. Окремі проблемні питання, пов'язані із визначенням поняття «корупційні злочини». *Проблеми вдосконалення діяльності правоохоронних органів щодо виявлення, попередження та припинення корупційних проявів. Матеріали постійно діючого науково-практичного семінару*. 7 квітня 2017. Львів: ЛьвДУВС, 2017. С.158-163.
7. Марін О. Відповідальність за кримінальні правопорушення у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної із наданням публічних послуг: *Навчальний посібник*. Київ: Дакор, 2021. 272 с.
8. Савченко А.В. *Корупційні злочини (кримінально-правова характеристика)*. Київ: Центр учбової літератури, 2017. 168 с.
9. Вознюк А.А. Корупційні кримінальні правопорушення: концептуальні проблеми в контексті реформування кримінального законодавства України. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2020. № 2(20). С.21-32.
10. Трепак В. Законодавче визначення поняття «корупційне правопорушення» як потенційне джерело колізій: проблемні питання теорії та практики. *Юридична Україна*. 2016. №3-4. С.50-57.
11. Акімов М.О. Розширення переліку корупційних злочинів у сфері господарської діяльності. *Реалізація державної антикорупційної політики в міжнародному вимірі: матер. Міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 7 грудня 2018 р.* Київ: НАВСУ, 2018. У 2 ч. Ч. 2. С. 17–19.
12. Акімов М.О. Деякі питання удосконалення кримінальної відповідальності за корупційні злочини. *Діджиталізація і безпека. Матеріали*

- міжнародної науково-практичної конференції. м. Харків, 19 листопада 2020 року. Харків: Право, 2020. С.10-14.*
13. *Мезенцева І.С. Міжнародні стандарти норм про корупційні злочини. Порівняльно-аналітичне право. 2016. №2. С.171-174.*
 14. *Дорошина Ю.А., Мороз І.О. Корупція та корупційні злочини в Україні. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. 2019. Том 30(69). №3. С.95-100.*
 15. *Огерук І.С. Щодо переліку корупційних злочинів, передбачених кримінальним кодексом України. Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького: Журнал. Серія Право. 2019. № 7(19). С.153-159.*
 16. *Хавронюк М.І. Визначення корупційних злочинів у КК України. Реалізація державної антикорупційної політики в міжнародному вимірі. Матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції. Київ, 8-9 грудня 2022. Київ: НАВСУ, 2022. С.121-125.*
 17. *Запотоцький А.П., Шармар О.М. Проблемні питання кримінальної відповідальності за корупційні злочини. Юридична наука. 2016. №1(55). С.85-92.*
 18. *Медвецька О. Поняття, ознаки та види корупційних злочинів, їх особливості відповідно до актів міжнародного законодавства. Підприємництво, господарство і право. 2015. №7 С.42-48.*
 19. *Березнер В.В. Поняття корупції та система корупційних злочинів: теоретичні підходи і законодавче вирішення. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція. 2014. № 12. Т.2 С.123-128.*

Лященко В.Л. Зміст та обсяг поняття «корупційне кримінальне правопорушення» у кримінальному праві України.

У статті констатується, що і у доктрині кримінального права, і у правозастосовній практиці залишилися невирішені проблеми, пов'язані саме із змістом та обсягом поняття «корупційне кримінальне правопорушення». Після введення до КК України поняття корупційного злочину у примітці до ст. 45 КК України, наукові дискусії змінили свій акцент на аналізі обґрунтованості визначення відповідного поняття у спосіб вичерпного переліку належних до корупційних складів злочинів; концентрувалися на самому, визначеному законодавцем, переліку, на його доповненні або, навпаки, скороченні. Мета цієї статті полягала в узагальненні наукових позицій стосовно змісту та обсягу поняття корупційне кримінальне правопорушення та визначення на цій основі авторської дефініції відповідного поняття.

Встановлено, що основними векторами, на які спрямовані наукові результати висвітлених у спеціальній літературі досліджень, є три: 1) доповнення, розширення переліку визначених у примітці до ст. 45 переліку корупційних кри-

мінальних правопорушень; 2) скорочення, звуження такого переліку. Перелік корупційних кримінальних правопорушень, а він виступає у даному випадку обсягом поняття «корупційне кримінальне правопорушення», безпосередньо залежить від змісту цього поняття. У цьому контексті продуктивними видаються спроби визначити поняття корупційне кримінальне правопорушення із використанням певної сукупності ознак, які характеризують два поняття, які його змістовно складають: «корупція» та «кримінальне правопорушення». Обидва ці поняття є нормативно визначені: Закон України «Про запобігання корупції» та ст. 11 КК України містять відповідні дефініції.

У статті пропонується залишити у визначенні перелік «безумовно корупційних» кримінальних правопорушень, конститутивними ознаками складів яких є ознаки корупційних посягань: зловживання службовим становищем у широкому смислі та наявність неправомірно вигоди як мети, предмету чи засобу вчинення правопорушення. Із чинної редакції такого переліку варто виключити ст. 210 КК України. Однак це не означатиме, що діяння, яке підпадає під цю кримінально-правову заборону, не може бути корупційним. Його варто розглядати у контексті другої групи посягань – корупційних «під умовою». Формулюючи визначення цієї групи, видається варто відмовитись від вичерпного переліку, навівши у нормативному положенні ознаки фактичного складу посягання.

Ключові слова: корупція; зловживання службовим становищем; неправомірна вигода; корупційне кримінальне правопорушення; злочин.

Lyashchenko V.L. The content and scope of the concept of «corruption criminal offense» in the criminal law of Ukraine.

The article states that both in the doctrine of criminal law and in law enforcement practice, there are still unresolved problems related to the content and scope of the concept of «corruption criminal offense». After the introduction of the concept of corruption crime into the Criminal Code of Ukraine in the footnote to Art. 45 of the Criminal Code of Ukraine, scientific discussions have changed their emphasis on the analysis of the validity of the definition of the relevant concept in the form of an exhaustive list of crimes belonging to the elements of corruption; concentrated on the list itself, defined by the legislator, on its addition or, on the contrary, reduction. The purpose of this article was to generalize scientific positions regarding the content and scope of the concept of corruption criminal offense and to define on this basis the author's definition of the corresponding concept.

It has been established that the main vectors to which the scientific results of the studies covered in the special literature are aimed are three: 1) addition, expansion of the list defined in the footnote to Art. 45 of the list of corruption criminal offenses; 2) reduction, narrowing of such a list. The list of corruption criminal offenses, and it acts in this case as the scope of the concept of «corruption criminal offense», directly depends on the content of this concept. In this context, attempts to define the concept of corruption criminal offense using a certain set of features that characterize the two concepts that meaningfully make it up: «corruption» and «criminal offense» seem productive. Both of these concepts are normatively defined: the Law of Ukraine

«On Prevention of Corruption» and Art. 11 of the Criminal Code of Ukraine contain relevant definitions.

The article proposes to leave in the definition a list of «unconditionally corrupt» criminal offenses, the constitutive features of which are signs of corruption offenses: abuse of official position in the broad sense and the presence of unlawful gain as the purpose, object or means of committing the offense. Article should be excluded from the current version of such a list. 210 of the Criminal Code of Ukraine. However, this will not mean that an act that falls under this criminal law prohibition cannot be corrupt. It should be considered in the context of the second group of encroachments - corruption «under condition». When formulating the definition of this group, it seems worth abandoning an exhaustive list, indicating in the normative provision the signs of the actual composition of the encroachment.

Keywords: corruption; abuse of office; undue advantage; corruption criminal offense; crime.